

Priručnik o pravosodju in pravicah otroka

V otroku prijaznem jeziku

Odgovornost za objavo tega priročnika nosi:

“Upanje za otroke” Centra za politiko
Konvencije o otrokovih pravicah

Avtorske pravice:

Vse pravice si pridržuje Projekt **JudEx+**

Projekt JudEx+: *Za otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki* je bil sofinanciran v okviru Programa za pravice, enakost in državljanstvo Evropske unije. Avtorji prevzemajo odgovornost izključno za vsebino te publikacije. Ta ne predstavlja mnenja EU, prav tako EU ni odgovorna za kakršno koli nadaljnjo uporabo podatkov, ki jih publikacija vsebuje.

Referenčna številka projekta: JUST/2014/RCHI/AG/PROF/7036.

HFC
“Hope
For
Children”

JudEx+
Towards a child-friendly justice in cases of sexual violence against children.

Co-funded by the
Rights, Equality &
Citizenship Programme
of the European Union

1. Uvod

Smernice za starše in skrbnike

Nekaj besed za otroke

Kaj je JudEx+ in kdo so člani ekipe?

2. Otrokove pravice

Kaj je Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah?

Katere so tvoje pravice, ko si otrok?

3. Kaj se zgodi, ko se ne spoštuje otrokovih pravic?

Kako lahko prepoznaš spolno nasilje?

Kdaj se moraš pogovoriti z nekom, ki mu zaupaš?

Kaj moraš povedati in kaj narediti?

Kdo je odgovoren za varnost otrok?

Kaj je Lanzarotska konvencija?

4. Kaj je »otročka hiša«?

Komu lahko zaupaš?

Kako ti bodo pomagali v varni hiši?

Kje nas lahko najdeš?

1. Uvod

Smernice za starše in skrbnike:

Zaupanje je ključnega pomena za odprt pogovor med vami in otrokom pri vseh vprašanjih, ki so povezana z **varnostjo telesa in duha**. Tu je nekaj smernic:

- **Pogovor s pomočjo posrednega medija:** Uporaba posrednega medija (risbe, letaka, igre, igral) med vami in otroci lahko prispeva k boljši **komunikaciji** in pripomore, da se otrok lažje odpre in počuti bolj sproščenega. Zato upamo, da bo ta priročnik vašemu otroku pomagal bolj jasno razločevati in postavljati meje med seboj in okolico, med tem, kaj pripada njemu (njegovo telo) in kaj ostalim in tudi kakšnemu vedenju in dogodkom ima pravico reči NE.
- **Pogovor za opolnomočenje:** Ta pogovor je priložnost, da otrok spozna, da ima **pravico do svojega mnenja** in da ni dolžan narediti vsega, kar odrasli od njega zahtevajo.
- Uporabljajte **enostavne in otroku prijazne besede** (enostavne izraze in vsakdanji jezik) in mu tudi kasneje dajte možnost, da postavlja vprašanja. Vedno odgovarjajte iskreno, da vzpostavljate **zaupanje in transparentnost**. V redu je tudi, če ogovorite, da česa ne veste in da prosite za nasvet in pomoč.

- Da bo pogovor lahkotnejši, **izberite trenutek**, ko ste sproščeni in ko imate dovolj časa za pogovor z otrokom. Bodite čuječi in v **stiku s svojimi čustvi**, kar dragoceno prispeva k uspešnosti pogovora. Če ste v stresu ali pod pritiskom, neverbalni znaki obnašanja vplivajo na pogovor in se tem prenesejo tudi na otroka.

- Vedno spoštujte otrokovo izbiro, **da se želi pogovarjati ali morda samo biti v tišini**, medtem ko bosta skupaj prebirala ta priročnik.

- Glede na občutljivo tematiko telesne in duševne varnosti je priporočljivo, da niti **ne pretiravate** o resnosti situacije (strašenje otroka ni cilj) niti **je ne podcenjujete**. Po pogovoru **ohranite običajno vsakodnevno rutino**, da ne sprožate strahu.

Take vrste pogovor se lahko olajša tudi tako,
da poskrbimo za sproščeno ozračje, kjer se lahko
pogovarjamo o telesni in duševni varnosti brez krivde in
s spoštovanjem zasebnosti drug drugega.

Spoštovanje otrokovega osebne prostora in
zasebnosti se začne znotraj družine.

Nekaj besed za otroke

Dragi prijatelj,

moje ime je **Kiki**, ptiček sem, in rad bi ti nekaj povedal. Želimo, da bi bili vsi otroci, tudi ti, varni in zaščiteni. Zato smo napisali priročnik za otroke o pravosodju in pravicah otrok, da tudi tebi povemo, kaj so tvoje pravice.

Ta priročnik otrokom pomaga na naslednje načine:

1. **Izvedeli boste** vse o organizacijah, ki so delale na projektu z naslovom JudEx+, ki je odraslim pomagal, da se znajo primerneje obnašati in se znajo bolje pogovarjati z otroki, ki se jim je kaj slabega zgodilo.
2. **Izvedeli boste** več o svojih pravicah, če jih drugi spoštujejo in kako prositi ljudi, da vaše pravice spoštujejo. Razložili bomo, kdo je odgovoren za zaščito otrok in kako se lahko sami zaščitite.
3. **Izvedeli boste**, kako prepoznati dejanja spolnega nasilja in kako se nanje odzvati. Izvedeli boste o močnih besedah **NE** in **STOP** ter se ju naučili uporabiti, če se vam bo zdelo, da kdo ne ravna dobro z vami ali ko se boste počutili neprijetno, ko boste žalostni, jezni ali vas bo sram.

Razložili vam bomo, da nič ne pomaga, če skrivamo, da kdo z nami grdo ravna.

Ta oseba tako s svojim početjem ne bo prenehala.

Vedno pa je v bližini kdo, ki mu lahko zaupate, kaj se je zgodilo.

4. Odkrili boste, kaj je varna hiša, kjer otrokom lahko pomagajo različni strokovnjaki.

Poznavanje pravic in kako se kažejo v vsakodnevnem življenju vam bo dalo moč povedati, če vam bo kdo kakor koli škodoval ali če z vami ne bodo lepo ravnali. Razumevanje teh pravic vam bo dalo tudi priložnost za učenje, rast in uresničevanje svojih sanj.

Želimo vam vse dobro!

K i k i in ekipa projekta JudEx+

Kaj je JudEx+ in kdo so člani ekipe?

Ljudje iz sedmih organizacij iz šestih evropskih držav so skupaj delali dve leti, da bi sestavili orodje za pomoč otrokom, ki so utrpeli spolno nasilje.

JudEx+: Za otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki je projekt, ki ima namen:

1. pomagati otrokom, ki so utrpeli spolno nasilje in podpreti njihovo pravico, da so slišani;
2. pomagati ljudem, ki delajo z otroki, ki so izkusili spolno nasilje, da te otroke bolje razumejo in se znajo z njimi bolje pogovarjati.

Projekt vodi "Upanje za otroke" v koordinaciji Centra za politiko Konvencije o otrokovih pravicah na Cipru. Ostali člani ekipe so: Univerza Frederick (Ciper); CESIE (Italija); Rinova (Združeno kraljestvo); Združenje vedeti & znati (Bolgarija); Folkuniversitetet (Švedska); Znanstveno raziskovalno središče Koper (Slovenija).

HFC
"Hope
For
Children"

2. Otrokove pravice

Kaj je Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah?

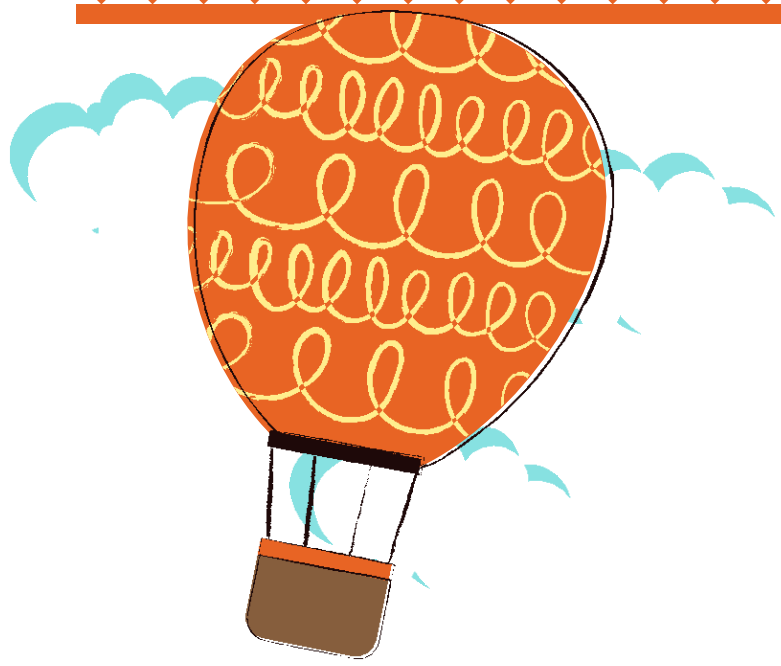

Leta 1989 so se odrasli v raznih državah po svetu združili, da bi pomagali trpečim otrokom po celem svetu, tudi dojenčkom. Ugotovili so, da veliko otrok ne obiskuje pouka, da nimajo dovolj hrane in zdravil, da se dekleta veliko bolj trudijo za zdrava telesa in boljše življenje.

Skupaj so ti odrasli obljubili otrokom po celem svetu, da bodo naredili vse, kar je v njihovi moči, da jih zaščitijo in podprejo njihove pravice do življenja, uspeha, rasti in učenja. Obljubili so, da bodo poskrbeli za to, da se otroke sliši in da bodo uresničili njihove sanje.

S tem namenom so sestavili dokument z naslovom **Konvencija o otrokovih pravicah** ter prosili vlade in vplivne ljudi, da dokument uzakonijo v vseh državah sveta.

Vsi otroci in vsi mlajši od 18 let po celem svetu imajo pravice, ki jih ŠČITI
Konvencija Združenih narodov
o otrokovih pravicah.

Kaj so otrokove pravice?

Pravice so stvari, ki bi jih

VSAK OTROK

moral imeti ali moral početi.

- o Vsi otroci po svetu imajo enake pravice

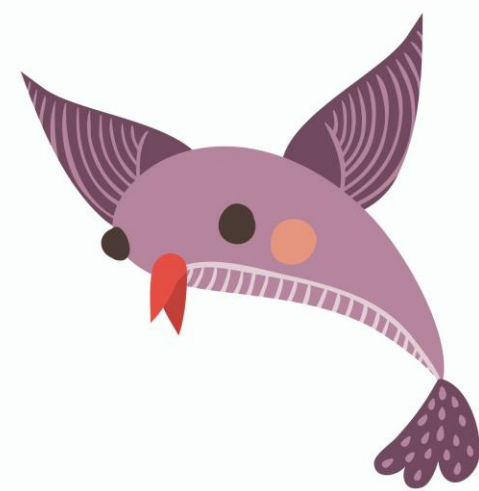
- o Vse pravice so POMEMBNE.

- o Starejši ko si, več odgovornosti imaš za to, da **poznaš svoje pravice** in prosiš ljudi okrog sebe, da jih tudi spoštujejo.

- o Vsi odrasli, starši, stari starši, tete, strici, učitelji, trenerji in pedagogi imajo **odgovornost, da otrokove pravice poznajo** in se z otroki, s katerimi se družijo, o njih tudi pogovarjajo.

- o **Odgovorni odrasli preverjajo**, če se otrokove pravice spoštuje in vedno skušajo izbrati najboljšo rešitev, da otroke zaščitijo.

Kaj so tvoje pravice, ko si otrok?

Vse pravice so enako pomembne in vse so med seboj povezane. V tem priročniku bomo omenjali pravice Konvencije ZN o otrokovih pravicah v povezavi z otrokovim fizičnim, čustvenim in duševnim dobrim počutjem, kaj si je treba zapomniti in kaj je potrebno spoštovati.

Kdo ima te pravice?

2. člen Vsi otroci imajo te pravice, ne glede na to, kdo so, kje živijo, kaj počnejo njihovi starši, kakšen jezik govorijo, kakšne vere so, fantje in punce, ne glede na kulturo in tudi, če so invalidi, ne glede na to, če so bogati ali revni.

Kdo je odgovoren za to, da se otrokove pravice spoštuje?

3. člen Vsi odrasli bi morali ravnati tako, da je za vas, otroke, najbolje. Ko odrasli sprejemajo odločitve, bi morali razmisliti, kako bodo vplivale na vas, otroke.

4. in 5. člen Vlada in vaše družine imajo odgovornost zagotoviti, da se otrokove pravice spoštuje.

Ali lahko kot otrok poveš svoje mnenje odraslim?

12. člen Da, imaš pravico povedati svoje mnenje in odrasli morajo poslušati in te jemati resno.

Pred čem te ščitijo otrokove pravice?

19. člen Imaš pravico biti zaščiten pred nasiljem in zlorabami. Tvoje telo in um morata biti vedno zaščitena.

34. in 35. člen Imaš pravico živeti brez spolnega nasilja (poglej si opombo, ki jo je spodaj zapisal ptiček Kiki) in NIHČE, niti tvoji starši nimajo pravice ugrabiti te ali te prodati.

36. člen Imaš pravico do zaščite pred kakršnim koli nepoštenim ravnanjem.

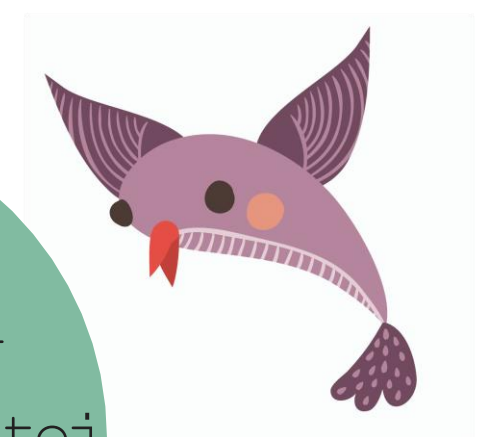
Kakšno pomoč in podporo lahko dobiš pri skrbnikih?

39. člen Imaš pravico do pomoči, če so ti kakor koli škodovali, te zanemarjali ali s teboj slabo ravnali.

40. člen Imaš pravico do pravne pomoči in poštene obravnave v sodnem sistemu, ki spoštuje tvoje pravice.

»Dragi starši ali skrbniki,
Za več informacij o spolnem nasilju in kako se z vašim otrokom pogovarjati o tej temi, preberite v tretjem delu priročnika.«

KIKI

3. Kaj se zgodi, ko se ne spoštuje otrokovih pravic?

Kako prepoznati spolno nasilje?

ali

Kako ugotoviš, da ti hoče kdo škodovati?

Ta oseba od tebe zahteva, da **ne smeš ničesar povedati** in ti daje **darila** v zameno za tvojo tišino.

Ta oseba te z **uporabo sile ali groženj** prisili, da kaj počneš s svojim telesom ali telesom koga drugega.

Ta oseba se želi **dotikati** intimnih delov tvojega telesa, delov, ki so zakriti s spodnjim perilom.

Zlobni ljudje te skušajo prizadeti z uporabo **besed, čustev, občutij, video posnetkov, celo groženj ali prisile** in od tebe zahtevajo, da ne smeš nikomur ničesar povedati.

Zapomni si: nihče, **niti starši ali negovalci**, ne smejo gledati ali se dotikati tvojih intimnih delov telesa, **razen če ti pomagajo pri umivanju ali skrbijo za tvoje zdravje.**

Kdaj bi se moral pogovoriti z odraslim, ki mu zaupaš?

Z odraslim, ki mu zaupaš (s starši, učitelji, trenerjem, sestrično, bratrancem ali prijateljem) bi se moral pogovoriti, če kdo, ki ga poznaš ali tuja oseba:

- nepričakovano zahteva od tebe, da gresta na kraj, kjer bosta sama;
- govori s teboj na način, ki ti je neprijeten;
- zahteva od tebe, da počneš čudne stvari;

Če nekdo:

- o kaže svoje intimne dele (dele telesa, ki so zakriti s spodnjim perilom);
- o se ali dotika ali gleda tvoje intimne dele (dele tvojega telesa, ki so zakriti s spodnjim perilom);
- o zahteva od tebe, da se dotikaš njegovih intimnih delov ali intimnih delov koga drugega;
- o zahteva od tebe, da gledaš slike ali video posnetke čudnih stvari (intimne dele drugih ljudi);
- o te skuša prepričati, da pošlješ ali objaviš na spletu svoje fotografije v spodnjem perilu ali brez oblačil;
- o te sili z grožnjami ali ti ponuja darila, da bi počel stvari, ki jih ne želiš početi.

Vsa ta dejanja so različne oblike spolnega nasilja in se lahko zgodijo kateremu koli otroku kjer koli, bodisi doma bodisi pri sosedovih ali v šoli.

Zapomni si, da imaš pravico reči NE!

Kaj reči in narediti?

Ko se te kdo dotika na način, ki ti ni všeč.

Prvo pravilo:

Ne bodi tiho,
ne imej skrivnosti!

Drugo pravilo:

Povej odraslemu, ki mu
zaupaš

- o Če se kdo dotika tvojih delov telesa, ki so pokriti s spodnjim perilom, in počne stvari, ki ti niso všeč, reci **NE** ali **STOP!**
- o Tudi če so večji od tebe!
  - o Tudi če jih poznaš!
  - o Tudi če so odrasli!
- o Tudi če izgledajo prijazni in prijetni.

Kdo je odgovoren za zaščito otrok?

Odrasli v tvojem življenju so odgovorni in morajo zagotoviti, da si kot otrok varen in zaščiten pred vsemi zgoraj opisanimi dejanji.

Dobro je, če otrokom starši, skrbniki ali učitelji razložijo, kako se zaščititi pred spolnim nasiljem, kot na primer pred takimi dejanji, ki so zgoraj opisana.

Z odraslimi, ki jim zaupaš, se lahko pogovoriš o tem:

- o kaj so tvoji **intimni deli** – deli, ki so pokriti s spodnjim perilom;
- o **da nihče nima pravice dotikati se ali gledati** tvojih intimnih delov brez tvojega dovoljenja;
- o **kako reči NE in STOP** osebi, ki se vede na zgoraj opisane načine, in se zaradi tega počutiš nelagodno, žalostno, jezno ali te je sram.

Kaj je Lanzarotska konvencija?

Oktobra 2007 so se člani Sveta Evrope srečali na španskem otoku Lanzarote in sestavili konvencijo.

Ta konvencija je sporazum med državami, da bodo ščitile otroke pred spolnim nasiljem ali izkoriščanjem, da bi na ta način **zaustavili vse oblike nasilja nad otroki**.

Konvencija želi preprečiti vsakršne vrste nasilja nad otroškimi telesi ali umom. Zato zahtevajo, da se pazljivo izbira ljudi, ki delajo z otroki in se jih posebej usposobi, da otrokom pomagajo, zanje skrbijo in jih ščitijo.

1. Preprečevanje

Otroke je treba naučiti, da se izogibajo ljudi, ki jih hočejo telesno ali duševno izkoristiti ali jim škodovati in povzročiti, da jih je zaradi tega sram.

2. Zaščita

Obstaja telefonska številka za pomoč otrokom (116 111), kamor lahko otroci pokličejo **PODNEVI ALI PONOČI**. Strokovnjaki, ki se oglasijo na tej številki, so usposobljeni za pomoč, za otroke poskrbijo in jih zaščitijo.

Otroci, ki so izkusili spolno nasilje, dobijo pomoč ljudi, ki so usposobljeni za take primere. Tudi družine teh otrok lahko dobijo pomoč in podporo.

Ljudje na sodišču morajo biti do otrok in njihovih družin prijazni in spoštljivi.

Otrokom je treba dovoliti, da govorijo, ampak jih je treba čim manj pogosto spraševati o tem, kaj se je zgodilo.

Taki pogovori potekajo v posebnih prostorih, kjer se otroci počutijo varni in zaščiteni.

Do decembra leta 2016 je ta sporazum podpisalo 47 držav. Od teh držav jih je 42 odločilo, da ima Lanzarotska konvencija enako moč, kot vsi drugi zakoni v njihovi državi.

Sedaj veš!
Vsak otrok ima pravice!

4. Varna hiša

Komu lahko zaupaš?

Zaupanja vreden odrasli je tisti, ki ti pomaga, da se počutiš varno! To je lahko tvoja mama, oče, teta, stric, stari starši, učitelj, sosed, starši tvojega prijatelja ali kdo drug.

Odrasli, ki mu zaupaš, lahko pokliče lokalno policijsko postajo ali socialnega delavca na najbližji center za socialno delo. Takoj, ko bo mogoče, bodo odraslega, ki mu zaupaš, tudi prosili, da ti pomaga in te zaščiti.

Kaj je »otročka hiša«?

V Nikoziji na Cipru imajo varno hišo, ki ji rečejo "otročka hiša." Tam otrokom pomagajo in jim nudijo podporo, ko to potrebujejo.

Otroci gredo tja s **socialnim delavcem** (oseba, ki lahko pomaga zaščititi otroka). V tej hiši otroka sprejmejo drugi prijazni ljudje, ki so usposobljeni za pomoč otrokom.

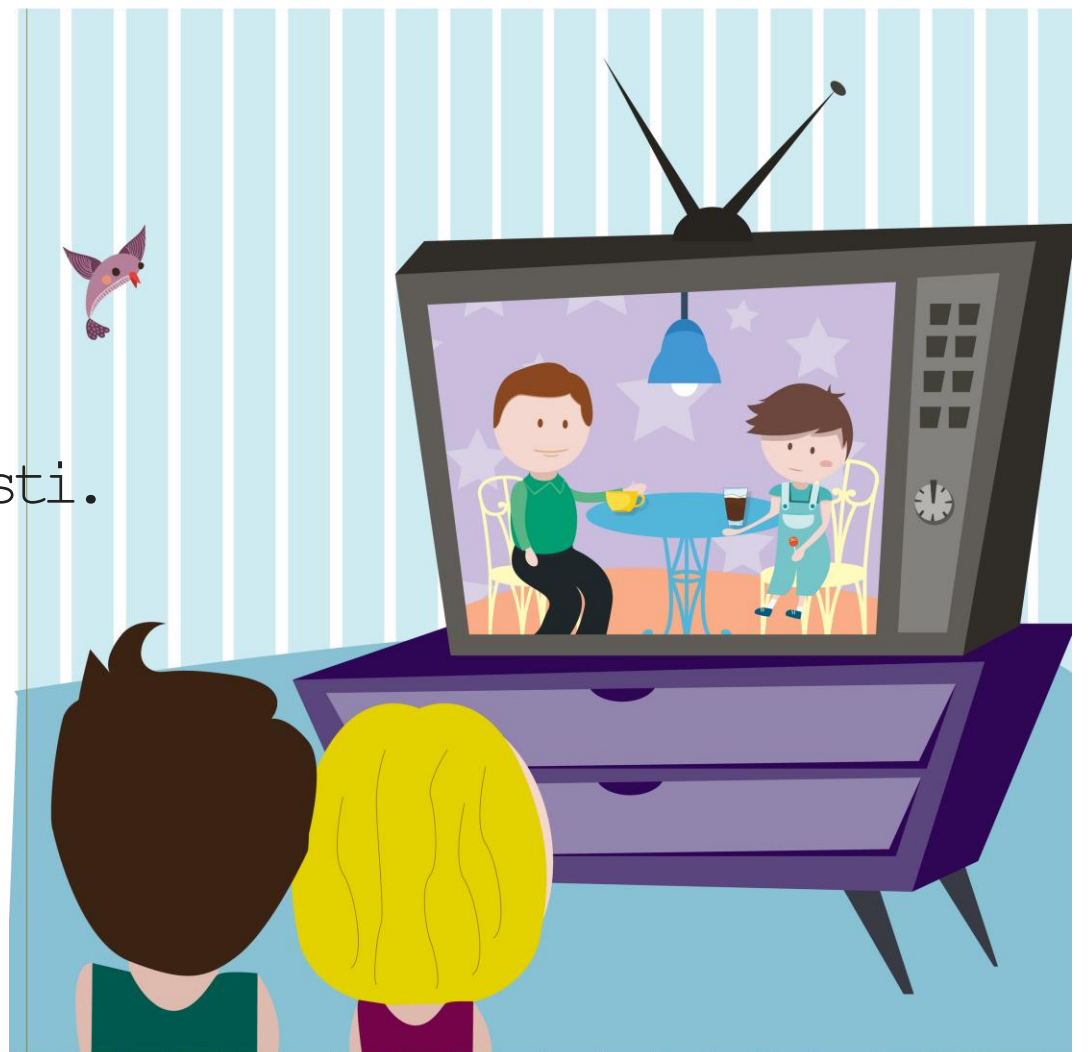
Kako se pomaga otrokom?

Socialni delavec ali psiholog
(zaposlen v otroški hiši)
razloži, zakaj si tam in kako
ti lahko pomagajo.

Za tem boš spoznal policista,
s katerim bosta odšla v posebej
opremljeno sobo in se pogovorila.
V tej sobi bodo pogovor na ekranu
poslušali in gledali tudi drugi policisti.
Policistu boš povedal,
kaj se je zgodilo in zakaj si
se počutil neprijetno.

Policist sprašuje vprašanja, kot so:

- Kdo je bil s teboj tistega dne?
  - Kje se je to zgodilo?
  - Je kdo hotel gledati ali se dotakniti tvojega spodnjega perila?

Če je potrebno, bosta oba s policistom šla k zdravniku.

Zdravniku lahko pokažeš, kje so se te dotikali, da si se čudno počutil ali ti dotiki niso bili všeč. Zdravnik te bo morda želel pregledati, če imaš modrice ali rane.

Srečal se boš tudi s psihologom,
ki pomaga, da si hitreje
opomoremo in se
pogovorimo o čustvih.

Če je treba na sodišče, ti bosta
psiholog in odvetnik (oseba, ki
daje nasvete o pravicah in govori
na sodišču, ko se ljudje med seboj
ne strinjajo) pomagala, da se
pripraviš.

**Zapomni si: Nikomur ne boš s tem
škodoval in nihče te ne bo kaznoval
za to, kar se je zgodilo.**

Socialni delavec te v varni hiši pogosto obišče, da se s tabo pogovori in preveri, da si na varnem. Obvešča pa te tudi o vseh naslednjih korakih.

Zapomni si: Vedno je najbolje povedati resnico!

Za podporo in pomoč lahko pokličete:

Združenje proti spolnemu zlorabljanju

Masarykova 23
1000 Ljubljana

E: spolna.zloraba@siol.net

W: www.spolna-zloraba.si

T: 080 28 80

